ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ (ΕΕ) 2020/1050 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 15ης Ιουλίου 2020

με την οποία επιτρέπεται στην Ισπανία να χορηγήσει άδεια σε βιοκτόνα που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

(Το κείμενο στην ισπανική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 528/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2012, σχετικά με τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων ([1]), και ιδίως το άρθρο 55 παράγραφος 3,

Αφού ζήτησε τη γνώμη της μόνιμης επιτροπής βιοκτόνων,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

(1) Το παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 περιέχει δραστικές ουσίες που έχουν χαρακτηριστικά πιο ευνοϊκά για το περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία ή την υγεία των ζώων. Συνεπώς, στα προϊόντα που περιέχουν αυτές τις δραστικές ουσίες είναι δυνατόν να δίνεται άδεια με απλουστευμένη διαδικασία. Το άζωτο περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 μόνο για χρήση σε περιορισμένες ποσότητες σε ετοιμόχρηστες φιάλες αερίου.

(2) Σύμφωνα με το άρθρο 86 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, έχει δοθεί έγκριση για το άζωτο ως δραστική ουσία για χρήση σε βιοκτόνα του τύπου προϊόντων 18, τα εντομοκτόνα ([2]). Βιοκτόνα που αποτελούνται από άζωτο, όπως έχει εγκριθεί, έχουν αδειοδοτηθεί σε αρκετά κράτη μέλη, μεταξύ αυτών στην Ισπανία, και κυκλοφορούν σε κυλίνδρους αερίου ([3]).

(3) Το άζωτο μπορεί επίσης να παραχθεί επιτόπου από τον ατμοσφαιρικό αέρα. Το επιτόπου παραχθέν άζωτο δεν έχει προς το παρόν εγκριθεί για χρήση στην Ένωση και ούτε έχει καταχωριστεί στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 ούτε έχει συμπεριληφθεί στον κατάλογο δραστικών ουσιών που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα επανεξέτασης των υφιστάμενων δραστικών ουσιών στα βιοκτόνα του παραρτήματος ΙΙ του κατ' εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1062/2014 της Επιτροπής ([4]).

(4) Σύμφωνα με το άρθρο 55 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, στις 19 Νοεμβρίου 2019 η Ισπανία υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση για παρέκκλιση από το άρθρο 19 παράγραφος 1 στοιχείο α) του εν λόγω κανονισμού για να της επιτραπεί να χορηγήσει άδεια σε βιοκτόνα που αποτελούνται από άζωτο το οποίο έχει παραχθεί επιτόπου από τον ατμοσφαιρικό αέρα, για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς («η αίτηση»).

(5) Τα αντικείμενα που αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά προσβάλλονται και υφίστανται φθορές από μια μεγάλη ποικιλία επιβλαβών οργανισμών, από έντομα έως μικροοργανισμούς. Η παρουσία τέτοιων οργανισμών όχι μόνο μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια του ίδιου του πολιτιστικού αγαθού, αλλά ενέχει επίσης τον κίνδυνο να διασπαρούν οι εν λόγω επιβλαβείς οργανισμοί σε άλλα κοντινά αντικείμενα. Χωρίς κατάλληλη επεξεργασία, τα αντικείμενα θα μπορούσαν να υποστούν ανεπανόρθωτη βλάβη, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει σοβαρά η πολιτιστική κληρονομιά.

(6) Το επιτόπου παραχθέν άζωτο χρησιμοποιείται για τη δημιουργία ελεγχόμενης ατμόσφαιρας με πολύ χαμηλή συγκέντρωση οξυγόνου (ανοξία) σε μόνιμες ή προσωρινές σφραγισμένες σκηνές ή θαλάμους επεξεργασίας, για τον έλεγχο της δράσης των επιβλαβών οργανισμών επί των αντικειμένων της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το άζωτο διαχωρίζεται από τον ατμοσφαιρικό αέρα και εισάγεται με αντλία στον θάλαμο ή τη σκηνή επεξεργασίας, όπου η περιεκτικότητα της ατμόσφαιρας σε άζωτο αυξάνεται στο 99 % περίπου και, κατά συνέπεια, το οξυγόνο αφαιρείται σχεδόν παντελώς. Η περιεκτικότητα σε υγρασία του αζώτου που διοχετεύεται στην περιοχή επεξεργασίας καθορίζεται σύμφωνα με τις ανάγκες του υπό συντήρηση αντικειμένου. Οι επιβλαβείς οργανισμοί δεν μπορούν να επιζήσουν στις συνθήκες που δημιουργούνται μέσα στον θάλαμο ή τη σκηνή επεξεργασίας.

(7) Όπως αναφέρεται στην αίτηση, η ανάπτυξη, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, της τεχνικής της ανοξίας με βάση το άζωτο για την επεξεργασία των αντικειμένων της πολιτιστικής κληρονομιάς επέτρεψε στα πολιτιστικά ιδρύματα (μουσεία, αρχεία, βιβλιοθήκες, κέντρα συντήρησης-αποκατάστασης κ.λπ.) να απομακρυνθούν από τη χρήση πολύ τοξικών ουσιών που χρησιμοποιούσαν προηγουμένως.

([1]) ΕΕ L 167 της 27.6.2012, σ. 1.

([2]) Οδηγία 2009/89/ΕΚ της Επιτροπής, της 30ής Ιουλίου 2009, για την τροποποίηση της οδηγίας 98/8/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ώστε να ενσωματωθεί στο παράρτημα Ι το άζωτο ως ενεργός ουσία (ΕΕ L 199 της 31.7.2009, σ. 19).

([3]) Κατάλογος εγκεκριμένων προϊόντων στη διεύθυνση: https://echa.europa.eu/fr/information-on-chemicals/biocidal-products

([4]) Κατ' εξουσιοδότηση κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1062/2014 της Επιτροπής, της 4ης Αυγούστου 2014, σχετικά με το πρόγραμμα εργασιών για τη συστηματική εξέταση όλων των υπαρχουσών δραστικών ουσιών που περιέχονται σε βιοκτόνα τα οποία αναφέρονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 528/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 294 της 10.10.2014, σ. 1).

(8) Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διαβίβασε η Ισπανία, η χρήση επιτόπου παραχθέντος αζώτου φαίνεται να είναι η μόνη αποτελεσματική τεχνική για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για κάθε είδους υλικό και συνδυασμό υλικών που βρίσκονται στα πολιτιστικά ιδρύματα, χωρίς να αλλοιώνει τα μακροσκοπικά και μοριακά χαρακτηριστικά των αντικειμένων. Η τεχνική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί για την επεξεργασία ιδιαίτερα ευαίσθητων υλικών, όπως η εθνογραφική κληρονομιά, οι μούμιες ή η σύγχρονη τέχνη, στο πλαίσιο της συντήρησής τους.

(9) Η μέθοδος της ανοξίας ή της τροποποιημένης ή ελεγχόμενης ατμόσφαιρας περιλαμβάνεται στο πρότυπο EN 16790:2016 «Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς - Ολοκληρωμένη διαχείριση παρασιτοκτονίας» και το άζωτο περιγράφεται στο εν λόγω πρότυπο ως αυτό που χρησιμοποιείται περισσότερο για τη δημιουργία ανοξίας.

(10) Υπάρχουν και άλλες τεχνικές για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών, όπως η ακτινοβολία γάμμα, οι τεχνικές θερμικού σοκ (υψηλές ή χαμηλές θερμοκρασίες) και τα μικροκύματα. Επιπλέον, μπορούν να χρησιμοποιούνται και άλλες δραστικές ουσίες για τον σκοπό αυτό. Ωστόσο, σύμφωνα με την Ισπανία, καθεμία από τις τεχνικές αυτές έχει περιορισμούς όσον αφορά τα υλικά στα οποία μπορούν να εφαρμοστούν.

(11) Όπως αναφέρεται στην αίτηση, άλλες δραστικές ουσίες δεν χρησιμοποιούνται σχεδόν καθόλου πλέον στα πολιτιστικά ιδρύματα, λόγω των επικίνδυνων χαρακτηριστικών τους. Μετά την επεξεργασία με τις εν λόγω ουσίες, τα κατάλοιπα στα επεξεργασμένα αντικείμενα μπορεί να ελευθερωθούν σταδιακά στο περιβάλλον, γεγονός που συνεπάγεται κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τα πολιτιστικά ιδρύματα που είναι ανοιχτά για τους επισκέπτες.

(12) Σύμφωνα με την αίτηση, η χρήση ακτινοβολίας γάμμα θα μπορούσε να προκαλέσει αλλοιώσεις του DNA σε αντικείμενα, όπως οι μούμιες ή αντικείμενα σε μουσεία φυσικής ιστορίας, ενώ για την περαιτέρω μελέτη και ανάλυσή τους απαιτείται η διατήρηση του γενετικού υλικού τους. Επιπλέον, η χρήση ακτινοβολίας γάμμα θα απαιτούσε τη δημιουργία ειδικών εγκαταστάσεων για ραδιενεργά υλικά και τον εξοπλισμό του χώρου με συγκεκριμένο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις ασφάλειας, καθώς και την εκπαίδευση και παρακολούθηση του προσωπικού που εκτίθεται σε ιονίζουσες ακτινοβολίες. Τέτοιες ρυθμίσεις είναι σχεδόν ανέφικτες στα πολιτιστικά ιδρύματα.

(13) Σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στην αίτηση, οι τεχνικές θερμικού σοκ (υψηλές ή χαμηλές θερμοκρασίες) έχουν ανεπιθύμητες επιπτώσεις σε διάφορα υλικά. Οι μέθοδοι επεξεργασίας με υψηλή θερμοκρασία μπορούν να επιφέρουν τροποποιήσεις στην επιφάνεια οργανικών υλικών, αποσκλήρυνση της κόλλας και κρυστάλλωση των λιπιδίων. Σύμφωνα με την Ισπανία, οι μέθοδοι επεξεργασίας με βάση την υψηλή θερμοκρασία έχουν ελάχιστη εφαρμογή στο πεδίο της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, δεδομένου ότι πολλά από τα υλικά που βρίσκονται στην κινητή πολιτιστική κληρονομιά έχουν λιπιδικό ή πρωτεϊνικό χαρακτήρα (π.χ. ελαιογραφίες, τέμπερες ή έργα κηρογλυπτικής). Επιπλέον, η αύξηση της θερμοκρασίας ενδέχεται να προκαλέσει ανεπιθύμητες χημικές αντιδράσεις. Ομοίως, οι μέθοδοι επεξεργασίας με χαμηλή θερμοκρασία θα μπορούσαν να επηρεάσουν την επιφανειακή επεξεργασία και τις επικαλύψεις, καθώς και να προκαλέσουν συμπύκνωση στο εσωτερικό των χώρων επεξεργασίας.

(14) Όπως αναφέρεται στην αίτηση, οι μέθοδοι επεξεργασίας με μικροκύματα μπορούν να παράγουν θερμότητα, προκαλώντας μικροσκοπική και μακροσκοπική αλλοίωση των πολιτιστικών αντικειμένων.

(15) Σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στην αίτηση, η χρήση αζώτου σε κυλίνδρους δεν είναι κατάλληλη εναλλακτική λύση για τα πολιτιστικά ιδρύματα, διότι παρουσιάζει πρακτικά μειονεκτήματα. Οι περιορισμένες ποσότητες που περιέχονται σε κάθε κύλινδρο συνεπάγονται την ανάγκη για συχνή μεταφορά και ξεχωριστή εγκατάσταση αποθήκευσης. Η επεξεργασία με άζωτο σε κυλίνδρους θα συνεπαγόταν επίσης υψηλό κόστος για τα πολιτιστικά ιδρύματα.

(16) Όπως αναφέρεται στην αίτηση, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, πολλά πολιτιστικά ιδρύματα επένδυσαν στην κατασκευή θαλάμων επεξεργασίας και στην αγορά μονάδων παραγωγής αζώτου. Λόγω του πολύπλευρου χαρακτήρα της και της καταλληλότητάς της για την επεξεργασία όλων των υλικών, η ανοξία με επιτόπου παραχθέν άζωτο χρησιμοποιείται ευρύτατα για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

(17) Το να ζητηθεί από τα πολιτιστικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν διάφορες τεχνικές για την καταπολέμηση των επιβλαβών οργανισμών —καθεμία από τις οποίες θα είναι κατάλληλη για συγκεκριμένα υλικά και αντικείμενα—, αντί να χρησιμοποιούν μία τεχνική που έχει ήδη δοκιμαστεί και είναι κατάλληλη για όλα τα υλικά, θα συνεπαγόταν πρόσθετες δαπάνες για τα πολιτιστικά ιδρύματα και θα καθιστούσε δυσκολότερη την επίτευξη του στόχου τους να απομακρυνθούν από τη χρήση πιο επικίνδυνων δραστικών ουσιών κατά την ολοκληρωμένη διαχείριση παρασιτοκτονίας. Επιπλέον, η εγκατάλειψη εγκαταστάσεων και εξοπλισμού που αγοράστηκαν για την ανοξία με επιτόπου παραχθέν άζωτο θα αντιπροσώπευε απώλεια προηγούμενων επενδύσεων.

(18) Σε αρκετές συνεδριάσεις ([5]) της ομάδας εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής, αποτελούμενης από εκπροσώπους των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών για τα βιοκτόνα, που πραγματοποιήθηκαν το 2019, έλαβαν χώρα συζητήσεις σχετικά με πιθανή παρέκκλιση, δυνάμει του άρθρου 55 παράγραφος 3 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, για το επιτόπου παραχθέν άζωτο.

([5]) 83η, 84η, 85η και 86η συνεδρίαση της ομάδας εμπειρογνωμόνων της Επιτροπής, αποτελούμενης από εκπροσώπους των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, που πραγματοποιήθηκαν τον Μάιο, τον Ιούλιο, τον Σεπτέμβριο και τον Νοέμβριο του 2019, αντίστοιχα. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων διατίθενται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/health/biocides/events_en#anchor0

(19) Επιπλέον, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, μετά την πρώτη παρόμοια αίτηση παρέκκλισης για προϊόντα που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο από την Αυστρία, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Χημικών Προϊόντων διεξήγαγε δημόσια διαβούλευση σχετικά με την εν λόγω αίτηση, παρέχοντας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη τη δυνατότητα να διατυπώσουν τις απόψεις τους. Η συντριπτική πλειονότητα από τα 1 487 σχόλια που ελήφθησαν ήταν υπέρ της παρέκκλισης. Πολλοί παρεμβαίνοντες περιέγραψαν τα μειονεκτήματα των διαθέσιμων εναλλακτικών τεχνικών: οι βασιζόμενες στη θερμοκρασία μέθοδοι επεξεργασίας μπορούν να βλάψουν ορισμένα υλικά· η χρήση άλλων δραστικών ουσιών αφήνει τοξικά κατάλοιπα σε τεχνουργήματα, τα οποία απελευθερώνονται σταδιακά στο περιβάλλον· η χρήση αζώτου σε κυλίνδρους δεν επιτρέπει τον έλεγχο της σχετικής υγρασίας στην περιοχή επεξεργασίας, ο οποίος απαιτείται για την επεξεργασία ορισμένων υλικών.

(20) Δύο διεθνείς οργανισμοί που εκπροσωπούν μουσεία και τόπους πολιτιστικής κληρονομιάς —το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών— έχουν εκφράσει την πρόθεσή τους να υποβάλουν αίτηση για να συμπεριληφθεί το επιτόπου παραχθέν άζωτο στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012, ώστε να μπορέσουν τα κράτη μέλη να χορηγήσουν άδεια σε προϊόντα που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο χωρίς να χρειαστεί παρέκκλιση σύμφωνα με το άρθρο 55 παράγραφος 3 του εν λόγω κανονισμού. Ωστόσο, η αξιολόγηση μιας τέτοιας αίτησης, η συμπερίληψη της ουσίας στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 και η απόκτηση αδειών για τα προϊόντα απαιτούν χρόνο.

(21) Η αίτηση δείχνει ότι δεν υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις στην Ισπανία, αφού όλες οι εναλλακτικές τεχνικές που είναι προς το παρόν διαθέσιμες έχουν μειονεκτήματα είτε επειδή είναι ακατάλληλες για την επεξεργασία όλων των υλικών είτε γιατί έχουν πρακτικά μειονεκτήματα.

(22) Με βάση τα ανωτέρω επιχειρήματα, δικαιολογείται το συμπέρασμα ότι το επιτόπου παραχθέν άζωτο είναι σημαντικό για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ισπανία και ότι δεν υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να επιτραπεί στην Ισπανία να χορηγήσει άδειες για τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

(23) Η ενδεχόμενη συμπερίληψη του επιτόπου παραχθέντος αζώτου στο παράρτημα Ι του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 528/2012 και η επακόλουθη αδειοδότηση προϊόντων που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο από τα κράτη μέλη απαιτούν χρόνο. Συνεπώς, είναι πρόσφορο να επιτραπεί παρέκκλιση για μια χρονική περίοδο τέτοια που να επιτρέψει να ολοκληρωθούν οι σχετικές διαδικασίες,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Η Ισπανία μπορεί να επιτρέψει τη διάθεση στην αγορά και τη χρήση βιοκτόνων που αποτελούνται από επιτόπου παραχθέν άζωτο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς έως τις 31 Δεκεμβρίου 2024.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στο Βασίλειο της Ισπανίας.

Βρυξέλλες, 15 Ιουλίου 2020.

Για την Επιτροπή
Στέλλα ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ
Μέλος της Επιτροπής